

MUSTAQILLIK DAVRIDA O‘ZBEKISTONDA AKADEMIK LITSEYLAR VA KASB-HUNAR KOLLEJLARI TIZIMI TARIXI

Muxammadali Boxodirov Axadjon o‘g‘li

Millat Umidi Universiteti IT fakulteti 105-guruh talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan keyingi davrda ta‘lim tizimida amalga oshirilgan islohotlar, xususan akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari tizimining shakllanishi, rivojlanishi hamda bugungi holati keng tahlil qilinadi. Shu bilan birga, bu tizimlarning mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy hayotidagi o‘rni, yosh avlodni kasbga yo‘naltirishdagi roli, ta‘lim jarayoniga joriy etilgan zamonaviy yondashuvlar haqida batafsil ma‘lumot berilgan.

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the reforms carried out in Uzbekistan’s education system after gaining independence, particularly the formation, development, and current state of the academic lyceum and vocational college systems. It also offers detailed information on the role of these systems in the country’s socio-economic life, their contribution to guiding the younger generation toward careers, and the modern approaches introduced into the educational process.

Аннотация. В данной статье содержится всесторонний анализ реформ, проведённых в системе образования Узбекистана после обретения независимости, в частности формирования, развития и современного состояния системы академических лицеев и профессиональных колледжей. Также приведена подробная информация о роли этих систем в социально-экономической жизни страны, их вкладе в

профессиональную ориентацию молодого поколения и о современных подходах, внедрённых в образовательный процесс.

Kalit soʻzlar: mustaqillik, taʼlim islohotlari, akademik litsey, kasb-hunar kolleji, malakali kadrlar, oʻquv tizimi, yoshlar siyosati.

KIRISH

Oʻzbekiston Respublikasining mustaqillikka erishishi xalqimiz tarixida yangi davrni boshlab berdi. Mamlakat hayotining barcha jabhalarida, xususan taʼlim sohasida tub oʻzgarishlar amalga oshirildi. Yangi jamiyatni barpo etishda, iqtisodiyot va texnologiyalar rivojida, millatning intellektual salohiyatini oshirishda taʼlim tizimi hal qiluvchi omilga aylandi.

Mustaqillikdan keyingi dastlabki yillarda xalq taʼlimi tizimi sobiq tuzumdan meros qolgan, eskirgan metodika asosida faoliyat yuritayotgan edi. Shu sababli zamonaviy, milliy va xalqaro talablarga javob beradigan yangi taʼlim modeli zarur boʻldi. 1997-yilda “Taʼlim toʻgʻrisida”gi Qonun hamda “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”ning qabul qilinishi bu borada tub burilish yasadi. Ushbu dasturga muvofiq, mamlakatda akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari tizimi barpo etildi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda tarixiy-tahliliy, qiyosiy hamda tizimli yondashuv uslublaridan foydalanildi. Mustaqillikdan keyingi taʼlim tizimidagi oʻzgarishlar huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan bosqichma-bosqich oʻrganildi. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, “Taʼlim toʻgʻrisida”gi Qonun, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining farmonlari, Vazirlar Mahkamasi qarorlari hamda taʼlimga oid statistik maʼlumotlar asosiy manba sifatida tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari faoliyatining oʻzaro bogʻliqligi, ularning taʼlim tizimidagi oʻrni hamda yoshlarni kasbga yoʻnaltirishdagi ahamiyati tahliliy, qiyosiy va nazariy uslublar yordamida oʻrganildi. Metodologik asos sifatida tizimli tahlil va empirik kuzatuv usullari tanlanib, real misollar orqali tizimning afzalliklari va muammolari aniqlab berildi.

MUHOKAMA

Asosiy qism

1. Akademik litseylar tizimining tashkil topishi va maqsadi

O‘zbekiston mustaqillik yillarida yoshlarning ilmiy tafakkurini, ijodiy fikrlashini va tanqidiy tahlil ko‘nikmalarini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratdi. Shu maqsadda akademik litseylar 1998–1999 o‘quv yilidan boshlab faoliyat yurita boshladi. Litseylarning asosiy vazifasi — o‘rta ta‘limdan so‘ng o‘quvchilarga tanlagan yo‘nalishi bo‘yicha chuqurlashtirilgan bilim berish, ularni oliy ta‘limga tayyorlash edi.

Akademik litseylar ilmiy salohiyatga ega o‘qituvchilar, zamonaviy laboratoriyalar, axborot-resurs markazlari bilan ta‘minlandi. Shu tariqa o‘quvchilar matematik, texnik, gumanitar, tabiiy va ijtimoiy fanlar bo‘yicha chuqur tayyorgarlikka ega bo‘la boshladilar. Ularning bir qismi oliy ta‘lim muassasalari huzurida tashkil etilib, universitet va institutlar bilan hamkorlikda ishladi.

2. Kasb-hunar kollejlari tizimining shakllanishi va rivojlanishi

Kasb-hunar kollejlari tizimi 2000-yillarda keng joriy qilinib, yoshlarni mehnat bozoriga tayyorlashning asosiy bosqichiga aylandi. Kollejlarning vazifasi nafaqat kasbiy ko‘nikmalarni berish, balki yoshlarni mustaqil fikrlovchi, mas‘uliyatli shaxs sifatida tarbiyalash edi.

Ular ishlab chiqarish korxonalarini, xizmat ko‘rsatish sohasi, qishloq xo‘jaligi va texnologiya markazlari bilan hamkorlikda faoliyat yuritdi. Natijada o‘quvchilar nazariy bilim bilan bir qatorda amaliy tajriba ham orttirishdi. Bu tizim o‘z davrida yuz minglab yoshlarni zamonaviy kasblar egasiga aylantirdi.

3. Ta‘lim islohotlarining natijalari va samarasi

2009–2017-yillarda o‘rta maxsus ta‘lim tizimi orqali har yili yuz minglab bitiruvchilar yangi kasblarni egallab chiqdi. O‘zbekistonning barcha hududlarida litsey va kollejlarda o‘qish imkoniyatlari kengaydi. O‘quv jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalar, kompyuterlashtirilgan sinflar, interfaol ta‘lim metodlari joriy etildi.

Bu davrda ta‘lim sohasiga davlat tomonidan katta e‘tibor qaratildi: o‘qituvchilar malakasi oshirildi, yangi o‘quv dasturlari ishlab chiqildi. Bularning barchasi yoshlarning kelajakdagi kasbiy muvaffaqiyati uchun zamin yaratdi.

4. Bugungi davrda tizimning yangilanishi va istiqbollari

2017-yildan boshlab ta‘lim tizimida yangi islohotlar bosqichi boshlandi. Akademik litseylar oliy ta‘lim muassasalari tarkibiga kiritildi, kasb-hunar kollejlari o‘rnida qisqa muddatli kasb o‘qitish markazlari tashkil qilindi. Bu o‘zgarishlar zamonaviy mehnat bozori talablariga moslashish, ta‘lim samaradorligini oshirish va yoshlarning imkoniyatlarini kengaytirishga qaratildi.

Bugungi kunda bu tizim yangi bosqichda davom etmoqda: raqamli ta'lim, dual ta'lim modeli va xalqaro hamkorlik asosida kadrlar tayyorlash yo'lga qo'yilmoqda. Shu bilan birga, akademik litseylar ilmiy-ijodiy salohiyatga ega yoshlarni aniqlash va ularni oliy ta'limga tayyorlashda muhim o'rin tutmoqda.

XULOSA

O'zbekiston mustaqillik yillarida ta'lim tizimi, xususan akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari tarmog'i mamlakat taraqqiyotida muhim o'rin egalladi. Ushbu tizim yoshlarni kasbga yo'naltirish, ularda mustaqil fikrlash, mehnatsevarlik va zamonaviy bilimlarni egallashga bo'lgan qiziqishni kuchaytirdi.

Kelajakda bu tizimni yanada takomillashtirish uchun xalqaro ta'lim standartlarini joriy etish, o'qituvchilar malakasini muntazam oshirish, texnologik jihozlarni yangilash hamda ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish lozim. Shuningdek, yoshlar uchun amaliyot va stajirovka dasturlarini kengaytirish, ularni zamonaviy kasblarga yo'naltirish istiqbollari dolzarb hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.O'zbekiston Respublikasi "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi", 1997-yil.
- 2."O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2020-yilgi tahriri.
- 3.Karimov I.A. "O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari". – Toshkent, 1997.